

MİLLÎ VEZİN MESELESİ VE KÖPRÜLÜZÂDE MEHMED FUAD

Hasan KOLCU*

Özet

Meşrûtiyet Devri Türk edebiyatında dil gibi vezin de edebiyatımızın temel meselerindedir. Genç Kalemlerin başlattığı “Yeni Lisan” akımına paralel, Say ü Tebbu da bir “Yeni Vezin” akımı başlatır. Bu millî vezne dönüş akımıdır. Böylece, aruzdan hece ölçüsüne dönüş etrafında bir tartışma zemini doğar. Köprülüzâde Mehmed Fuad da bu tartışmalara katılır, görüşler ileri sürer. İşte biz bu makalemizde, hece-aruz tartışmaları içerisinde Köprülüzâde Mehmed Fuad’ın tavrını belirlemeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: *Meşrûtiyet Devri Türk Edebiyatı, Hece-Aruz, Köprülüzade Mehmed Fuad*

Abstract

Besides language, poetic meter is another issue of Constitutional Monarchy Period Turkish Literature. Parallel to the “new language” movement of Young Writers, say ü Tebbu Movement initiates a “New Poetic Meter” movements. This is a return movement to the national poetic meter. Köprülüzade Mehmed Fuad participates in these discussions and points out his points of view. In this article we attempted to identify the attitude of Köprülüzade Mehmed Fuad in the poetic meter dispute.

Keywords: *Constituonal Monarchy Period Turksih Literature, Syllabic-Aruz Poetic Meters, Köprülüzade Mehmed Fuad.*

Türk Derneği'nin dil alanındaki çalışmalarından hemen sonra, Selânik'te, 1327(1911)'de yeni bir dil ve edebiyat hareketinin başladığını görüyoruz. Bu hareketin, Genç Kalemler dergisinde Ömer Seyfeddin'in yazdığı “Yeni Lisân” adlı makale ile başladığını biliyoruz.

“Yeni Lisân” hareketinden önce Türk Derneği'nin “Beyânnâme”sinde¹ millî dilden söz edilmiş ve bu millî dili, bütün Osmanlılar arasında konuşulan Osmanlı Türkçesinin meydana getireceği belirtilmiştir. Ömer Seyfeddin, “Yeni Lisân”² makalesinde millî lisanın yanında, millî edebiyattan da söz eder. Makalesinin “Tasfiye” ara başlıklı bölümünde, “Bunu nasıl yapmalı?” diye soran Ömer Seyfeddin, sorusuna yine kendisi şu cevabı verir:

---

* Yrd. Doç. Dr., Kocaeli Üniv., Fen-Edeb. Fak.

¹ Beyânnâme, Türk Derneği, nr.1, 1327, (1909).

² Ömer Seyfeddin, Yeni Lisân, Genç Kalemler, nr.1, 2.cilt, 29 Mart 1327 (11 Nisan 1911), s.1-3.

“Dernek’in³ arkasına takılıp akîm bir irticâa doğru, -Buhara-yı Şerîf-deki henüz mebnâ’î bir hayat süren, müdhiş bir vukûfsuzluğun korkunç bir taassubun karanlıkları içinde uyuyan bundan bir düzine asır evvelki günleri yaşayan kavimdaşlarımızın yanına mı gidelim? Bu bir intihârdır. Bu serî toplarımızı, makinalı tüfeklerimizi bırakıp yerlerine, düşmanlarımız gelince – kavimdaşlarımız gibi- üzerlerine atacağımız suları kaynatmağa benzer. Hayır. Beş asırdan beri konuştuğumuz kelimeleri, me’nûs denilen Arabî ve Farisî kelimeleri mümkün değil terkedemeyiz. Hele aruzu atıp Mehmed Emin Bey’in hecâî vezinlerini hiç bir şâir kabûl etmez⁴.”

Görülüyor ki Ömer Seyfeddin daha önce Türk Derneği’nin uğradığı başarısızlıktan korkmuş, dili sadeleştirmede ifrata gitmekten çekinmiş, bununla da kalmamış, sade dilin hemen yanında hece veznini savunanlara katılmayıp hece veznini kullanmağa kesinlikle karşı çıkmıştır. Böylece “Yeni Lisâncılar”, özellikle Ömer Seyfeddin, en azından işin başında, hece vezni taraftarı olmamış ve aruzun yanında yer almıştır⁵.

İşte, “Yeni Lisâncılar”ın bu davranışlarının kendi içlerinde bir tezâd teşkil ettiğine ilk dikkati çeken Köprülüzâde Mehmed Fuad olur. İlk kez vezin meselesine temas ettiği “Yeni Lisân” adlı bu makalesinde Köprülü, söz konusu tezâdı şöyle ortaya koyar:

“Eserlerinde dâimâ ilmî nokta-i nazarlara istinâd ettiklerini, mütâlâ’alarını indî değil ilmî olarak yürüttüklerini söyleyen bu gençler düşünmelidirlere ki (aruz vezni) denilen usûl-ı nazım, Arablara, Acemlere hâs ve Türkçe’nin bünye-i aslîyesine tamâmiyle yabancı bir usûl-ı nazımdır. Türkçe şiiirlerin aruz vezniyle yazılmasının lisân-ı san’atımızın o usûl-ı nazım ile ülfet etmesinin başlıca sebebi terkîbler ile mâl-â-mâl bir halde bulunmasıdır. İşte bu mülâhazâta istinâden diyebiliriz ki mâdemki lisândan terkîbleri kaldırılıyorsunuz, o halde terkîbsiz yeni lisânınızın bünyesiyle istinâs edebilecek yegâne usûl-ı nazm hece veznidir”⁶.

Köprülü, terkipleri çözülen bir dilin vezninin hece vezni olması gerektiği kanaatinde ki haklıdır. Ancak bu kanaatiyle o, hece veznini müdâfaa ediyor

³ Türk Derneği’nden söz ediyor.

⁴ Fevziye Abdullah’ın Ömer Seyfeddin için Genç Kalemler’de “hece vezninin kullanılması fikrini de müdâfaa eder (Fevziye Abdulah Tansel, Ömer Seyfeddin’in Şiirleri, Ankara 1972, s.4.) demesi doğru değildir. Çünkü o, “Genç Kalemler”deki hiç bir makalesinde hece veznini müdâfaa etmemiştir. Bu konudaki ilk makalesi Zekâ mecmûasındadır [Ömer Seyfeddin, Millî Şiirler, Zekâ, nr.22, 27 Şubat 1329 (12 Mart 1913), s.353-354]

⁵ Yusuf Ziya “Bunların bir kısmı, evvelâ ellerindeki âleti kırmağı, o bizim ince dilimize uymayan aruzu değıştirmeyi unutmuşlardır” diyerek Yeni Lisâncılar’ın başlangıçta aruzu terketmeyi düşünmediklerine işaret eder [Yusuf Ziya, Dilimiz, Aruz ve Hece Vezinleri Hakkında, Türk Yurdu, nr.1, 1 Eylül 1332 (14 Eylül 1916), s.3151-3154/9-12].

⁶ Köprülüzâde Mehmet Fuad, Tahassüsât-ı San’at, Yeni Lisân, Servet-i Fünûn, nr.1082, 16 Şubat 1327/11 Rebiülevvel 1330 (1 Mart 1912), s.366-367.

değildir. Zira Köprülü, -aşağıda ortaya konulacağı üzere- bu yıllarda aruz taraftarıdır.

Say ü Tetebbu, Yeni Lisâncılar'ın değiştirmeyi düşünmedikleri aruz vezninin değiştirilmesini isteyerek "Yeni Lisân" hareketine paralel bir "Yeni Vezin" cereyanını başlatır⁷. Hatta Necib Âsım, hece veznini tedvîn eden "Millî Aruz" adlı eserini de bu yıllarda yazar. Burada, "*Behamahâl Fransızların, İngilizlerin, sâir bütün milel-i mütemeddinenin aruzuna mümâsil ve belki de onlardan daha geniş olan millî aruzumuzu kabûl etmek, şiirimizi o vezinde yazmak icâb eder*"⁸ düşüncesiyle millî aruza dönmeyi teklif eder. Köprülüzâde Mehmed Fuad, millî aruza dönmeyi teklif eden Necib Âsım'a "*Edebiyatı ve bilhassa şiiri avâmın seviye-i idrâkine bir âmil-i terakkî ve temeddün makâmına getirmek, bunun için de, aruz veznini terk ile vezni hecâîyi istimâle başlamak – kendi nokta-i nazarımca- büyük bir istidâd-ı inkişâf gösteren edebiyat-ı hâzırâmızı mahv ve akamete mahkûm etmek demektir*" diyerek karşı çıkar. Köprülü, hece veznine dönüşü, şiiri halk seviyesine indirmek olarak görür. Bu durumu da, bir nevi "cinâyet" olarak değerlendirir:

"Terbiye-i avâma çalışmak şüphe yok ki pek büyük ve pek şâyânı tebcil bir meşgaledir, fakat herkesi seviye-i avâma indirmeğe uğraşmak, Fâik Âli'den Cenab Şahâbeddin'den sırf millî ve vatan şarkıları istemek, san'at itibâriyle âdetâ bir cinâyettir."

Köprülü'ye göre "*Aruz vezni, Arabî ve Farisî kelimelerle hüsn-i imtizâc ederek, san'atkârlarımızın dest-i ihtimâmında bugünkü şekl-i seyyâlesini alan lisân-ı hâzırâmızla pekâlâ istinâs etmiştir.*" Bu sebeple Necib Âsım, "*Aruz vezninin adem-i istimâli sûretiyle esâsen büyük vâhalardan mahrûm olan sâha-yı san'atımızı Afrika'nın kuru ve kızgın çölleriyle benzetmek fikrinden sarf-ı nazar etmelidir.*"

Aruzun yerine, millî veznin ikâmesi konusunda Köprülü'nün kesin fikri şudur:

*"Hâyatın ve tabiâtin herşeyini ihyâ ve terennüme dâimâ mûktedir olan muhtelif aruz vezinleri yerine, ancak tadâdın temin ettiği âhenk-i basit ile terennümsüz bir vezin ikâmesine kalkışmak garîb ve bîfâidedir"*⁹.

Anlaşıyor ki Köprülü, bu yıllarda hece veznine tamamen karşıdır. O aruzdan yanadır, aruz taraftarıdır. Millî vezne dönmek "garîb ve bîfâidedir". Çünkü hece vezni "terennümsüz"dür.

⁷ Hasan Kolcu, "Yeni Lisân" Cereyanı ve Millî Vezin Meselesi, Millî Kültür, Sayı:86, Temmuz 1991, s.34-37.

⁸ Necip Âsım, Millî Aruz, Kanâat Matbaası ve Kütüphânesi, İstanbul 1329, s. 9.

⁹ Köprülüzâde Mehmed Fuad, "Tahassüsât-ı San'at, Millî Aruz Meselesi", *Servet-i Fünûn*, nr. 1073, 15 Kânûn-ı evvel 1327/7 Muharrem 1330 (28 Aralık 1911), s. 147-150.

II. Meşrûtiyet yıllarında giderek güçlenen Türkçülük cereyanı, sadece Türk dilini diriltmekle kalmaz, millî vezni, hece veznini de canlandırır. Ziya Gökalp'in irşatlarıyla birçok şair aruzdan heceye yani millî veznin saflarına katılır. Bir kaç sene evveline kadar –yukarıda ortaya koyduğumuz üzere- aruzu şiddetle müdâfaa eden Köprülü de “millî hayatın yaratıcı kuvveti yarım edebiyât sâhasında da âbideler kurmağa başlayacak, millî şâirler millî mevzuları yaratırken hece veznini en nefis bir mûsikî âleti gibi mahâretle kullanacaklardır. Yeni ihtiyaçların nasıl ve niçin doğduğunu, onlardan ne gibi netîceler çıkacağını anlamayarak gözlerini ölmüş asırlara dikenler her hâlde zamanlarının adamı sayılamazlar” diyerek hece veznine yönelir. Köprülü, “*Millî cereyanın şu üç dört senelik hayâtı aruzun üstâdlarını susturdu, aruzu büyük bir kudretle kullanan gençlerin kalemlerini kırdı, yeni yetişenleri bu vezinle terennüme mecbur etti*” diyerek, Türkçülerin vezindeki başarılarını da över. Ancak Köprülü'nün bu makalesi ile millî vezne döndüğünü söyleyemeyiz. Çünkü Köprülü 1 Teşrin-i evvel 1331 (1915) tarihinde “Hece Veznine Dair” adını taşıyan bu makaleyi yazmış, herhalde aruz taraftarlarının hücumundan çekindiği için olsa gerek neşretmemiştir¹⁰. 1911'de “*Terkîbsiz yeni lisânınızın bünyesiyle istînâs edebilecek yegâne usûl-ı nazım hece veznidir*” diyerek “Yeni Lisancılar”a hece veznini tavsiye eden Köprülü'nün kendisi, yine 1911'de Necib Âsım'ın “millî aruzu kabul etmeliyiz” düşüncesini “garîb ve bî-fâide” bulmasıyla tercihini aruzdan yana koyduğuna göre, 1915'te yazdığı “Hece Veznine Dair” adlı makalesini neşretmemesi yüzünden o, daha bir müddet aruz saflarında görülecektir.

Bu arada, millî edebiyat taraftarlarının dağınık çalışmalarını birleştirmek, belli bir gayeye yöneltmek için bir araya gelenler “Şâirler Derneği”ni¹¹ kurarlar. Bu dernek mensupları, millî vezinle ilgili görüşlerini şöyle dile getirirler: “*Şiirimizi hece vezninin şe'niyetinde bulunanlarıyla terennüm edeceğiz. Fakat san'atkâr, hece vezniyle olmak üzere yeni bir şekil bulursa bulunla numûnelerini yapar, iddiâsını ortaya atar ve âmme kabûl ederse yaşar, etmezse yaşamaz*”¹².

Millî veznin böylesine taraftar bulduğu Meşrutiyet'i takip eden yıllarda, Köprülüzâde bu kez vezin meselesini bütün muhtevasıyla, tarafsız ve ilmî açıdan ele alır. 18 Eylül 1917'de, Yeni Mecmûa'da yazdığı makalesinde her iki tarafın da öteden beri ileri sürdükleri iddiâları objektif olarak ortaya koymaya ve değerlendirmeye çalışır. Köprülü'ye göre, aruzcuların belli başlı iddiâları şunlardır:

¹⁰ Makale, Orhan F. Köprülü tarafından 1972'de neşredilmiştir: (Köprülü'den Seçmeler, Millî Eğitim Basım Evi, İstanbul 1972, s. 12-15).

¹¹ Kuruluş tarihi: 12 Mart 1328 (1912)'dir. (Akçuraoglu Yusuf, Türk Yılı, Yeni Matbaa, İstanbul 1928, s.439).

¹² Türklerin Şuânı, Türk Derneği, *Türk Yurdu*, nr. 9, Yıl:6, 12. Cilt, 21 Haziran 1333 (4 Temmuz 1917), s. 3486/144.

1. Bugünkü edebiyat buhranının başlıca sebebi, aruz veznini terk etmektir,
2. Aruz “sekiz asırdan beri yetişen binlerce sanatkâr elinde işlene işlene başlı başına bir mûsikî haline” gelmiştir,
3. Hece vezni, aruz veznine göre iptidaîdir,
4. Türkçe, aruz ile istinas hususunda büyük bir mucize göstermiştir,
5. Bugünkü lisana girmiş Arabî ve Farişî kelimeler, hece vezninin basit ve muttarit sesleriyle uyuşmıyor, (hatta, belki bu yüzden olacak, bâzı genç şâirler nesir ve nazım dışında bir üçüncü yol arıyorlar),
6. Altı asır geçtikten sonra, halkın iptidaî zevkine ve iptidaî âhengine dönmek yanlıştır.

Buna mukabil, hece vezni taraftarlarının iddiaları da şunlardır:

1. Bugünkü edebiyat buhranının sebebi vezin değil, “Yeni Lisân-Eski Lisân” meselesidir,
2. Ahenk bakımından, bundan altı asır evvel aruz vezni ne hâlde ise, hece şimdi o haldedir,
3. Aruz, Türkçe ile uyuşamamıştır. Aruz Türkçeleşmemiş, Türkçe aruzlaşmıştır,
4. Aruz öyle bir kalıptır ki Arap’ın ruhuna göre teşekkül etmiş, sonra Acemceye kendisine göre bir şekil vermiştir,
5. Vezinler, milletlerin ruhlarından kopan seslerin mahiyetlerine göre yapılmış ölçülerdir. Yeni vezin icat edilmez. Ancak mevcut vezinler ıslah edilebilir. Hece vezni iptidaîdir. Asırlardır bir köşede metrûk bırakılmıştır. Fakat bu iptidaî vezin, Türkçenin millî veznidir,
6. Aruz taraftarları da bir gün, aruzun asırlardan beri incelmış, yontulmuş lâkin sahteliğini bir türlü kaybedememiş seslerinden yorulacaklar ve halk veznine döneceklerdir¹³.

Köprülü, yukarıda mahiyetini gördüğümüz ve hece-aruz taraftarlarının iddialarını objektif olarak ortaya koyduğu makalesinin üzerinden bir ay geçer geçmez, 20 Eylül 1917’de, “Millî Vezin” adıyla *Yeni Mecmûa*’da ikinci bir makale daha yayımlar¹⁴.

“*Millî vezin meselesi, ölüme her gün biraz daha yaklaşan, eski vezin meftunlarının feryatları arasında devam edip gidiyor*” diyen Köprülü, eski vezin taraftarlarının aruzu terk edemeyişlerinin sebebini şöyle açıklar:

¹³ Köprülüzâde Mehmed Fuad, “Edebiyat Musâhabeleri, Vezin Meselesi”, *Yeni Mecmûa*, nr.6, 18 Ağustos 1917, s.105-108.

¹⁴ Köprülüzâde Mehmed Fuad, “Edebiyat Musâhabeleri, Millî Vezin”, *Yeni Mecmûa*, nr.11, 20 Eylül 1917, s.213-217.

“Tevfik Fikret’ten sonra bile gazelin ve rübâînin hâlâ yaşadığına samîmiyetle inananlar varken, dokuz yüz senedir alıştığı âhengi birden bire bırakmaya bilhassa şarkın tembel ve muhâfazâkar rûhunun hiç kabiliyetli olmadığını unutmamalıyız. Maddî îtiyâdları değiştirmek bile büyük bir faâliyet sarfına muhtâcdır, artık bu hakikata karşı (düşüncenizin tarzını, zevkinizin şeklini neye çabuk değiştirmiyorsunuz?) demek mânâsız olur. Eski öğrendiği ve duyduğu şeyleri değiştirmek zahmetine katlananlar, yok denecek kadar mahdûddur.”

Hece-aruz meselesine fikrî değil, hissî açıdan yaklaşıldığını ifade eden Köprülü “Kendi hissî kanâatlerini münâkaşa sâhasına konmaz mukaddes bir âkide hâline getirenlere karşı tamâmen lâkaydız, yalnız, bu mesele hakkında bî-tarafâne bir fikir edinmek isteyenleri tenevvür için, zaman zaman ortaya sürülen bâzı gârâbetleri ‘izâh lüzûmunu hissetmekteyiz” diyerek aruz taraftarlarının öteden beri ileri sürdükleri bazı fikirlerine cevap vermeye çalışır.

Aruz taraftarlarının “Vezin, tıpkı metre gibi bir ölçüdür. Metrenin millîsi, gayr-ı millîsi olmadığı gibi vezinde millîsi olamaz. Başka birçok milletlerde mevcut olan hece veznine ne ne hakla millî diyorsunuz?” iddiasına Köprülü, “Filkakîka vezin bir ölçüdür, lâkin metre ve arşın, endâze nev’inden bir ölçü değil, her lisânın kendi bünyesinden, kendi husûsiyetlerinden çıkan bir ölçü. Her milletin lisânında, onun ma’şeri dehâsının asırlarından beri biriktirdiği binlerce izler vardır ki, o lisân ile yazan san’atkârlar için müşterek bir güzellik menba’ı teşkil eder; işte bunun gibi, her milletin vezni de, onun rûhündeki âhengin hâricî bir ölçüsüdür” cevabını verir.

Her milletin ayrı vezni olduğunu, eski Arap âlimlerinin ve onlardan naklen bizim medreselilerin çok iyi bildiklerini, ancak bugünkü edebiyatçıların bunu anlayamadıklarını, oysa Cevdet Paşa’nın daha seneler önce “hakikat-ı hâlde aruz-ı Arabî ile aruz-ı Farisî başka başka birer fendir” dediğini ifade eden Köprülü “Acem vezni esâsen Araplardan alınmış olduğu halde, lisânın bünyesi icâbâtından olarak, onun bile ne kadar tehavvüllere uğradığı meydanda iken, vezni metre gibi beyne’l-milel bir şey zannedenler artık ne diyebilirler bilmem” der. Diğer milletlerde de mevcut olduğu için hece veznine (millî) denemez, iddiasına ise şöyle cevap verir:

“Ne kadar boş bir mütâlaa. Bâzı milletlerin vezinleri esâsen hecâî bir mâhiyettedir demek, hiç bir zaman, onların vezni bizim hece veznimizin aynıdır mânâsına gelmez, her lisânın husûsî bünyesine göre hecâî vezin türlü türlü şekiller alır.”

“Vezni, lisân ile âlakası olmayan hâricî ve beyne’l-milel bir ölçü addedenlerin”in “ölçülerin de her zaman beyne’l-milel mâhiyette olmadığını” bilmeleri gerektiğini belirten Köprülü, bu konudaki cevabını şöyle sürdürür:

“Teknik denilen şeyler bile uzun asırlar kavmî bir mâhiyette kalmış, sonra müşterek bir medeniyet sâhasına yayılmış ve nihâyet şu son zamanlarda yavaş yavaş beyne’l-milel bir mâhiyet almağa başlamıştır. Suver ismindeki müellifin

Müslüman Kavimlerin Mikyâsaları hakkındaki büyük eserini görenler, ölçülerinin sâde kavmî değil hattâ belki ne kadar mahallî olduğunu pek iyi anlarlar. Metrenin ve a'sârî usûle müstenid sâir mikyâselerin henüz ne kadar yeni olduğunu ve beyne'l-milel muâmelâtda vâsî bir sûrette taammüm etmiş olmakla berâber mahallî mikyâsları büsbütün kaldırmadığını düşünürsek, ölçülerin bile tamâmiyle beyne'l-milel bir mâhiyet alamadığını görürüz. Mâdemki veznin metre gibi beyne'l-milel bir ölçü olduğunu söylüyorlar, o hâlde bütün milletlerin manzûmelerini ölçecek yeni bir vezin metresi icadî da imkân dâiresine giriyor. Fakat bilmem ki dünyanın hiç bir yerinde bu çok garîp ihtirâ'ın berâtını verirler mi?"

Veznin millî bir mahiyeti olduğunu kabul edenlerden bazılarının “Acaba hece vezninin millîliği Türkçe ile başlamış olmasından mıdır?” tereddüdünü taşıdıklarını belirten Köprülü, bu tereddüdü: “Bir vezin hangi lisânın bünyesinden çıkmış yâni hangi milletin rûhündeki müşterek âhenge tercümân olunmuşsa, o lisân için millî vezindir” diyerek izâleye çalışır. Veznin dil ile bu sıkı münâsebeti yüzünden aruzun millî bir vezin olamayacağını Cevdet Paşa'nın, Manastırlı Fâik'in Türkçe Aruz'una yazdığı “Tahrîz”de ilk defa itiraf cesaretinde bulunduğunu anlatan Köprülü: “Ziyâ Paşa'nın Şiir ve İnşâmız¹⁵ unvanlı küçük makalesi okunacak olursa, aruz vezninin husûsî güzelliklerini bugünkü aruz müdâfîlerinden lâakal bir kaç kere daha iyi duyan bir harâbât erinin, Acem veznini ve Acem tesîrâtını edebiyatımız için ne kadar meş'um gördüğü sühûletle anlaşılır” der. Köprülü, “Bu iki büyük zekânın bundan kırk sene evvel ortaya attıkları bu doğru fikirler hâlâ anlaşılamiyor” diyerek aruz taraftarlarına şöyle çatar:

“Aruzun bugünkü müdâfîleri arasında Arab, Acem, Türk edebiyatlarını bu ikisi derecesinde, hâtta onların yüzde biri kadar bilen bulunmasaydı, bugün aruz hakkında yapılan mânâsız müdâfaaları çok daha ciddi telâkkî ederdik. Fakat, kraldan fazla kral tarafdârları olabilince, eskilerden fazla eskilik tarafdârları bulunması neden garib görülsün?”

Köprülü, “Halkın yalnız hece veznini sevdiğini nereden biliyorsunuz?” sorusuna “Nereden olacak, kaç asırdan beri elimizde biriken hece vezniyle yazılmış eserden” cevabını verir. “Halk aruza neden lâkayt kaldı?” diyenlere de “Ahengini duymadığı bir vezne karşı halk lâkayt kalmaz da ne yapar? Yalnız halkın değil, hatta tahsil ve terbiye görmüş yüksek sınıfların aruzun âhengini-basît sûrette bile –hissedemediği sühûletle iddîa olunabilir” diyerek cevap verir. Köprülü “Fakat her hâlde, şu yukarıdan beri saydığımız deliller karşısında, vezinlerin tamamıyla millî bir mahsul olduğu ve hece vezninin hiç şüphesiz Türkçenin millî vezni sayılacağı kat'î bir surette anlaşılmıştır ümidindeyiz” der. Makalesine, bu konu etrafındaki şahsî görüşlerini anlatarak devam eder.

Köprülü'ye göre “Vezin meselesi, yalnız başına, o kadar büyük bir mesele sayılmaz. Ondan evvel lisân meselesi ve hepsinden evvel de millî edebiyat meselesi var. Yabancı tesîrlerden kurtularak nihâyet kendisini bulan bir edebiyat,

¹⁵ “Şiir ve İnşâ” olacak.

yabancı tesîrler altında fenâ bir sûrette teşekkül etmiş sun'î lisânı bırakır ve halkın konuştuğu saf, tabîî sâde lisânı alır, eğer bizim gibi yabancı bir vezne mâlikse, onu da bırakarak halkın veznini kullanmağa başlar.” Buna Alman romantizmi ile Rus romantizmini örnek veren yazar “Tıbkı onlarda olduğu gibi bizde de yabancı tesîrlerden kurtularak nihâyet kendisini bulan millet, o vakte kadar vücûda gelen edebiyatın kendi rûhundan kopmadığını anladı, yabancı lisânların tesîrlerini, yabancı bir veznin âhengini bıraktı; halkın konuştuğu lisân halkın türkülerinin vezni, eski Türk destanı bakıyyelerini aldı, topladı, artık bundan sonra eski örnekleri taklid ile değil, rûhundan kopup gelen sesleri terennümle meşgûl olacak...”

İşte bizim, millî destanı ve eski evzânı ta Altay Dağları'na Karacık Tepeleri'ne kadar giderek aramızda sızdıran bundan dolayıdır” der.

“Hayatta dâimâ iki zıd cereyân olabilir, bunların hangisinin daha kuvvetli ve istikbâl üzerinde zî-nüfûz olduğunu anlamak için de ölçülür, hangisi mütezâyid bir silsile hâlinde devam ediyorsa istikbâlde hâkim olacak odur. Bilâkis mütenâkis silsile, bugüne nispetle o mütezâyid silsileden daha kuvvetli olsa bile, uzak veyâ yakın bir âtîde her halde tefevvukunu kaybedecektir. “İşte bu usûlü Köprülü vezin meselesine tatbik eder ve şöyle der:

“Dün denilecek kadar yakın bir mâzîde hece vezniyle yazılan eserler, aruz ile yazılanlara nisbetle yüzde bir nisbetinde idi; halbuki beş altı seneden beri bu nispet tezâyüd ede ede en aşağı yüzde kırka kadar çıktı. Bu muârizlar hattâ yüzde yirmi bile tahmin etseler, her hâlde hece silsilesinin mütemâdî tezâyüd ettiğini inkâr edemezler”¹⁶. Bu düşünceden hareketle, Köprülü “muârizlar istedikleri kadar bağırarak serbesttirler, millî veznin yâni millî edebiyat cereyânının galebesi, yarın için icinâb kabûl etmez bir zarûrettir”.

Önceleri müfrit bir aruz taraftarı olduğunu gördüğümüz Köprülüzâde Mehmet Fuad, 1915'te yazdığı ancak neşredemediği “Hece Veznine Dair” adlı makalesi hariç, ilk defa bu makalesiyle hececilerin saflarına katılır. Hece veznini, aruzculara karşı müdafaa eder. O, girdiği bu yeni yoldan dönmek niyetinde de değildir:

“Bütün milliyetçiler gibi biz de halkçıyız. Yâni halkın dilini, halkın veznini alarak bu milletin rûhunu edebî eserlerde dile getirmek, bunun felâketlerine ağlamak, bunun sevinçlerinin sırdaşı olmak istiyoruz”¹⁷.

Böylece Köprülü, vezin meselesi karşısında tercihini “Millî Vezin” yani hece vezninden yana yapmış olur.

¹⁶ Köprülüzâde Mehmed Fuad, Edebiyat Musâhabeleri, Millî Vezin, *Yeni Mecmûa*, nr.11, 20 Eylül 1917, s.213-217.

¹⁷ Ruşên Eşref, Edîb ve Mütefekkirlerimizi Ziyâret, Köprülüzâde Mehmed Fuad Bey-2-, *Vakit*, nr.140, 10 Mart 1334/26 Cemâziyevvel 1336 (1918).

Sonuç

Köprülüzâde Mehmed Fuad 1911’de, “Yeni Lisân” hareketi ve Say ü Tettebbu’nun başlattığı “Yeni Vezin” cereyanı yıllarında müfrit bir aruz taraftarıdır. Hece taraftarlarına karşı, aruzu şiddetle müdafaa eder. 1915’te yazdığı “Hece Veznine Dair” adlı makalesi ile aruzu bırakıp, hece veznine yönelir. Fakat bu makalesini neşretmediği için, onun aruz taraftarlığı sürmektedir, denebilir. 1917 yılında, *Yeni Mecmûa*’da yazdığı “Millî Vezin” adlı makalesiyle o, artık aruz taraftarlığını tamamen bırakıp kesin olarak hece veznine döner. Bu kez de aruz taraftarlarına karşı, “millî vezni”canla başla savunur. Millî vezin meselesi karşısında Köprülüzâde Mehmed Fuad tavrını, hece vezninin yanında yer almak şeklinde sonuçlandırır.